

**"Пенсія плюс пенсія", - буде у металурга й гірника, - переконаний В.Казаченко,
голова ЦК Профспілки гірничо-металургійного комплексу України**

"Голос України" N0512 2006.12.05

У Дніпропетровську відбувся міжнародний семінар для вивчення досвіду проведення пенсійної реформи і введення недержавного пенсійного забезпечення. Річ у тім, що в країнах так званого колишнього соціалістичного табору такі пенсійні реформи вже реалізовані і працюють. І однією з найуспішніших серед них була пенсійна реформа в Болгарії. Ініціатором і активним її учасником була болгарська профспілкова федерація "Металіці", дружня ЦК профспілки металургів і гірників України. Створений за її участі Недержавний пенсійний фонд "Довіра" за 12 років своєї успішної діяльності став найбільшим пенсійним фондом Болгарії. Про це і не тільки - наша розмова з Володимиром КАЗАЧЕНКОМ.

- Ми запросили на міжнародний семінар представників підприємств галузі і профспілкових комітетів, активістів і перших організаторів Гірничо-металургійного професійного пенсійного фонду, а також болгарських колег. Були заслухані й обговорені змістовні доповіді і виступи болгарської та української сторони. Такий предметний діалог став гарною школою для налагодження співробітництва й активного впровадження недержавного пенсійного забезпечення в гірничо-металургійній галузі України.

Чинне українське пенсійне законодавство сьогодні вже надає таку можливість нашим трудящим. Після набрання чинності з 1 січня 2004 р. двох прийнятих Верховною Радою України пенсійних законів "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" і "Про недержавне пенсійне забезпечення" почато реалізацію масштабної пенсійної реформи. Її мета - створення в Україні сучасної, більш ефективної системи пенсійного забезпечення, що має відповідати розповсюдженій у світі трирівневій моделі. Законодавство наділило й українські профспілки комплексом прав та повноважень, що передбачають безпосередню нашу участь у пенсійному забезпеченні. Важливі місце і роль у пенсійній системі України тепер законодавчо закріплені й за роботодавцями.

Болгарський досвід

- Володимире Івановичу, ми були свідками створення трастів, будинків селенгу, страхових компаній тощо, які будували за принципом фінансових пірамід, і їхні учасники нерідко виявлялися ошуканими, тут може виникнути така ситуація?

- Ми не випадково запросили болгарських колег, що багато років тому створили могутній галузевий профспілковий пенсійний фонд. Його учасниками сьогодні стали більш як 1 млн. 200 тис. чоловік, 100 % роботодавців болгарської металургії є вкладниками фонду "Довіра", 1 700 учасників уже одержують недержавну пенсію. Те, що профспілки є засновниками таких пенсійних фондів, - серйозна гарантія від "пірамідотворчості".

Але, щоб така можливість реалізувалася в українській металургії, потрібно ще дуже багато чого зробити і профспілці, і роботодавцям, та й самим працівникам галузі. Адже це буде додаткова пенсія, тому і називається недержавна! А для цього спочатку має бути сформоване саме джерело її виплати у вигляді визначеної суми пенсійних накопичень на індивідуальному рахунку в недержавному пенсійному фонді (НПФ). Це - спеціалізована установа, що має статус неприбуткової організації, функціонує і проводить діяльність винятково з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників фонду, управління ними і здійснення пенсійних виплат учасникам у встановленому законом порядку. Такі фонди можуть бути трьох видів: професійні, корпоративні та відкриті. У створенні професійних недержавних пенсійних фондів закон дозволяє брати участь профспілкам і їх об'єднанням. Саме тому Президія ЦК профспілки прийняла рішення про створення в гірничо-металургійному комплексі професійного пенсійного фонду.

- Перший крок у цьому напрямі профспілка металургів і гірників зробила, Але трудівникові, який іде на заслужений відпочинок, важливо, щоб на його рахунку була солідна пенсійна сума, як це зробити?

- Дуже часто пенсійну реформу помилково пов'язують з підвищенням пенсій нинішнім пенсіонерам. Насправді - це всього лише одна з неї складових. Реформа розрахована на людей працездатного віку, а її суть в кардинальному перетворенні державної солідарної-розподільної пенсійної системи, що вже себе зхастаріла, її народ справедливо назвав "зрівнялівкою". Йдеться про формування якісно іншої, побудованої на накопичувально-страхових принципах і такої, що поєднуватиме державну і недержавну складові. Кінцевою її метою визначено підвищення пенсій громадян, і передусім - доведення в недалекому майбутньому співвідношення середньомісячної пенсії і середньомісячної заробітної плати до рівня європейських - 70-75%.

Плюс до державного

- Ви сказали, що в гірничо-металургійній галузі створений і почав працювати професійний пенсійний фонд, а хто його заснував, який принцип роботи?

- Засновники - Профспілка металургів і гірників України в особі Центрального комітету, Дніпропетровських, Донецьких, Запорізьких, Луганських, Харківського обласних, Криворізького міських і Кримського республіканського комітетів. А щоб стати учасником фонду, треба написати заяву про висновки пенсійного договору, в якому самостійно встановити розмір пенсійних внесків на свій індивідуальний пенсійний рахунок і період накопичення. Звичайно, первинна профорганізація приймає рішення про введення на підприємстві додаткового пенсійного забезпечення членів профспілки, вносить цю позицію в колективний договір.

- Вибачте, а в якому віці?

- Законодавство дозволяє учасникові НПФ самостійно встановлювати свій пенсійний вік, але в межах 10 років до або після моменту виходу на державну пенсію. Безперечно, розмір додаткової пенсії залежатиме вже не від виробничого стажу, віку, зарплати, а тільки від загальної суми пенсійних накопичень на індивідуальному пенсійному рахунку. Пенсійні внески й отриманий від них інвестиційний дохід є власністю учасника фонду і передаються у спадок.

- Яку систему гарантій передбачено?

- В Україні вже кілька років працює спеціалізований державний орган з ліцензування, нагляду та контролю за діяльністю недержавних пенсійних фондів - Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг. Вона розробила і затвердила більш як півсотні нормативно-правових актів, що регламентують і регулюють усі аспекти діяльності НПФ. Завдяки цьому сьогодні реалізована тверда, багатоступінчаста система нагляду і контролю, що відповідає стандартам країн Європейського союзу і спрямована на забезпечення максимального захисту накопичень учасників недержавних пенсійних фондів.

Загалом система контролю в сфері недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) складається з таких рівнів: державний контроль; взаємний контроль суб'єктів; контроль з боку ради фонду й учасників, вкладників НПФ; громадський (профспілковий) контроль засновниками фонду.

Надійність системи недержавного пенсійного забезпечення базується на:

- * державному ліцензуванню всіх юридичних осіб, що здійснюють діяльність у сфері НПЗ;
- * встановленні високих вимог до розмірів статутного фонду і власного капіталу осіб, що надають послуги ДМППФ;
- * розмежуванні функцій адміністрування НПФ, управління пенсійними активами та їх збереження між різними фінансовими установами;

* обов'язковому відокремленні пенсійних активів учасників від активів фінансових установ, що надають послуги фонду, а також активів роботодавців і засновників фонду, тому навіть можливе банкрутство або ліквідація будь-якого суб'єкта НПЗ, у тому числі і банку, в якому зберігаються пенсійні активи, не спричинить за собою втрату пенсійних нагромаджень учасників;

* законодавчому встановленні чіткого переліку цілей, на які можуть бути використані пенсійні активи;

* відповідальності фінансових установ, що надають послуги фонду, всім майном, що належить їм на праві власності;

* встановленні твердих вимог з диверсифікованості пенсійних активів і законодавчих обмежень напрямів, інструментів інвестування і постійному контролю за її дотриманням з боку банку-хранителя, що не залежить від засновників фонду, компанії з керування активами, адміністратора й інших суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення;

* встановленні показника мінімальної прибутковості від інвестування пенсійних активів фонду на рівні офіційного індексу інфляції;

* розподілі всього інвестиційного прибутку фонду винятково між його учасниками ;

* персоніфікації пенсійних нагромаджень, придбанні учасниками фонду права власності на пенсійні засоби з моменту надходження внеску на їх індивідуальні пенсійні рахунки, постійному інформуванні учасників про стан цих рахунків;

* введенні обов'язкового і незалежного аудиту НПФ і всіх фінансових установ, що його обслуговують.

Гідна пенсія

- Які податкові пільги надає держава вкладникам, учасникам НПФ?

- До податкового законодавства внесено положення, що створили в Україні винятково сприятливий режим оподаткування засобів, які направляють до системи добровільного недержавного пенсійного забезпечення. Тепер добровільні пенсійні внески роботодавців для своїх працівників включають до складу валових витрат підприємства, тобто вони не підпадають під податок на прибуток. До того ж сума таких внесків має бути не більш як 15% від нарахованої заробітної плати кожного працівника за рік, а також граничної суми податкової соціальної пільги (у 2006 році - 680 грн. на місяць). Від оподаткування цілком звільнено й інвестиційний дохід від розміщення пенсійних активів. Не обкладають прибутковим податком з фізичних осіб також внески самих працівників на свої пенсійні рахунки в НПФ у межах вищеназваних розмірів.

Постійний нагляд державних органів, профспілковий контроль, прозорість і відкритість діяльності фонду, його систематична звітність перед учасниками, відокремленість пенсійних коштів від активів засновників і роботодавців - основні складові його надійності. НПФ не може бути оголошено банкрутом і ліквідовано за законодавством про банкрутство. Щодо нашого фонду підкреслю: проведено його державну реєстрацію, отримано всі належні дозволи для початку діяльності, підписано договори з банком-хранителем, адміністратором, компанією з керування активами. З жовтня поточного року фонд почав роботу із укладання пенсійних контрактів із вкладниками.

- Виходить, що нова пенсійна система спрямована на виховання економічної самостійності і відповідальності громадян, тому кожен трудівник зобов'язаний уже сьогодні замислитися над тим, як, що і скільки він одержуватиме після завершення своєї трудової діяльності?

- Зверніть увагу, модель нової пенсійної системи в Україні законодавчо вибудована в трирівневому вимірі. Перший - реформована державна солідарна-розподільча система, в якій введено персоніфікований облік пенсійних внесків і даних про заробітну плату та стаж працівників. Солідарний принцип побудови цієї пенсійної системи означає, що нинішнє покоління працюючих фінансує виплату пенсій тим, хто вже завершив трудову діяльність, у свою чергу, сьгоднішнє покоління працюючих сподівається на фінансування своїх пенсій майбутніми поколіннями. Другий -

обов'язкова накопичувальна система державного пенсійного страхування. Її поки що не створено і буде введено в Україні після досягнення визначених економічних критеріїв, за прогнозами експертів, - в 2009 році. У рамках цієї системи частина обов'язкових пенсійних внесків акумулюватиметься в загальнодержавному накопичувальному фонді і враховуватиметься на індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках громадян. Ці кошти інвестують в економіку країни з метою одержання інвестиційного доходу і захисту їх від інфляції. Пенсійні накопичення на індивідуальних пенсійних рахунках громадян будуть власністю цих громадян із правом успадкування у разі їхньої смерті. Третій – система недержавного пенсійного забезпечення, що побудована на принципі добровільності участі в ній громадян, роботодавців та їхніх об'єднань. Її призначення - формування (за рахунок внесків працівників і роботодавців, а також отриманого на ці кошти інвестиційного доходу) пенсійних накопичень, з яких виплачуватиметься додаткова до державного корпоративна (виробнича) пенсія. Це означає, що працівник, який досяг пенсійного віку, за певних умов зможе отримувати пенсію одночасно з трьох названих джерел.

- Скажіть, будь ласка, на яку пенсію в новому вимірі може реально розраховувати, наприклад, гірник або металург?

- Нині в Україні, за даними Міністерства праці і соціальної політики, 1-й рівень пенсійної системи забезпечує виплату середньомісячної пенсії в розмірі лише близько 35% від середньомісячного заробітку. Це не відповідає загальноприйнятим міжнародним нормам. За стандартами Міжнародної організації праці і Європейського кодексу соціального забезпечення, це співвідношення має бути не нижче 40-45%. Досягти 50% показника співвідношення середньомісячних пенсії і зарплати, за прогнозами Мінпраці України, вдасться в недалекому майбутньому завдяки введенню 2-го накопичувального рівня державного пенсійного страхування. Але і його введення ще не є гарантією забезпеченої старості.

Досягнення цієї мети стає можливим за участі працівника в 3-му рівні пенсійної системи - добровільному недержавному пенсійному забезпеченні. Участь у цій системі дає можливість (плюс до державної пенсії) одержувати і недержавну пенсію за рахунок відрахувань працівниками і роботодавцями (на користь працівників) коштів до недержавних пенсійних фондів. За прогнозами Мінпраці, це дасть можливість наростити співвідношення середньої пенсії і середньої заробітної плати з урахуванням пенсійних виплат із усіх джерел до 75%.

Потреба створення галузевого НПФ обумовлена ще однією вкрай важливою для гірничо-металургійної галузі обставиною. Нове пенсійне законодавство ввело принципово новий вид пенсійного забезпечення - обов'язкове недержавне пенсійне страхування осіб, зайнятих на роботах зі шкідливими і важкими умовами праці або на роботах, виконання яких призводить до втрати професійної працездатності. Кількість трудящих, що працюють сьогодні в несприятливих умовах праці, у нашій галузі перевищує 240 тис. чоловік. Законодавство передбачає перенесення фінансування пільгового пенсійного забезпечення за списками N1 і N2 та за вислугу років з державної системи в недержавні пенсійні фонди. Роботодавці здійснюватимуть обов'язкові відрахування до професійних або корпоративних пенсійних фондів в інтересах працівників, що мають право на пільги. А самі трудящі внески до професійної пенсійної системи не платитимуть.

Нині в Україні пенсійне забезпечення металургів і гірників здійснюється з державної солідарної пенсійної системи через Пенсійний фонд України. Загальний кризовий стан, в якому сьогодні перебуває державна солідарна система, зумовлює і їх вкрай незадовільне пенсійне забезпечення. Так далі тривати не може. У гірничо-металургійному комплексі України, як і в усьому цивілізованому світі, має бути реалізоване правило: "Справедлива винагорода за працю - це не тільки гідна зарплата, а й гідна пенсія!". Металурги і гірники заробили право на краще життя в старості.

Розмовляв Михайло СКОРИК